

HUMANITIES INSTITUTE

Nazlı Bayram, Ph.D.

Üç Maymun 2008

Nuri Bilge Ceylan

GENEL BAKIŞ

Üç Maymun, Nuri Bilge Ceylan'a Cannes Film Festivali'nde en iyi yönetmen ödülünü getirmiştir. Ceylan, pek çok ulusal ve uluslararası festivalde ödül almış olmasına karşın, Türkiye'de adı en çok Cannes ile anılan bir yönetmendir.

Üç Maymun, kötülük, para, suç, aldatma gibi kavramlara orta alt sınıf bir aile üzerinden bakan bir film. Filmin adı, "görmedim, duymadım, bilmiyorum" ifadesini belirten, gözlerini, kulaklarını, ağzını kapatmış üç maymundan gelir. Filmde karakterlerin tümü, suç karşısında üç maymunu oynamaktadır.

SİNEMATOGRAFİ

Filmin öne çıkan özelliklerinden biri, mekanın bir karakter gibi kullanılmasıdır. Mekan, dramatik durumları, ilişkileri, karakterlerin duygusal değişimlerini vurgulayan bir öge olmanın yanı sıra kendi başına anlam yaratan, bir duyguyu ya da düşünceyi ileten bir anlatım aracına dönüşür. Ev, yani hikayedeki ailenin yaşadığı mekan, aynı zamanda o aileyi ya da üç maymunu temsil eder. Ardında olanların daha rahat duyulmasını ve görülmesini sağlayacak nitelikteki camlı oda kapısı, odaların birbirleriyle olan bağlantıları, teras, dış kapının onları dış tehditlerden koruyamayacak kadar zayıf oluşu ve bitiriş sahnesinde, hemen önünde tren yolu olan, boyası, sıvaları dökülmüş, tek başına duran binanın dıştan görünümü, olan bitenleri içinde barındıran ve yorumlayan bir karakter işlevi görür.

Üç Maymun'da karakterlerin yakım çekimleri, diyaloga gerek olmadan, değişen düşünce ve duyguları, insanın kötücül yanını, iç çatışmalarını okuyabilmemizi mümkün kılar.

KİŞİLER

Eyüp	Kırkklı yaşlarda. Servet'in şoförü.
Hacer	Kırkklı yaşlarda. Eyüp'ün eşi. İşçi.
İsmail	Lise öğrencisi. Eyüp ve Hacer'in oğlu.
Servet	Kırkklı yaşlarda. İş adamı ve siyasetçi.

FİLMİN ÖYKÜSÜ

Bir iş adamı ve milletvekili adayı olan Servet, arabasıyla birine çarpıp ölümüne neden olur. Şoförü Eyüp'ten para karşılığında suçu üstlenmesini ister. Eyüp cezaevindeyken, üniversite sınavını kazanamayan oğlu İsmail, araba alıp okul servisi yaparak çalışmak ister. Başka iş bulamayınca annesi Hacer, Servet'ten para ister. Servet, parayı verir ama Hacer'le bir ilişki başlatır. Bunun aşk olduğunu zanneden Hacer kendini Servet'e kaptırır. İsmail onları evde yakalar ama babasına söylemez. Eyüp cezasını tamamlayıp 9 ay sonra cezaevinden çıkar. Hacer'in tavırlarından, arabayı almak için Servet'in verdiği paradan kuşkulandırmaya başlar. Servet, Hacer'le ilişkisini sonlandırır. İsmail, Servet'i öldürür. Hacer ile Servet'in ilişkisi açığa çıkar. Eyüp, kahveci çırağı Bayram'dan para karşılığında suçu üstlenmesini ister.

OLAY DİZİSİ

Kaza. Servet, gece, ıssız, dar bir yolda arabasıyla ilerlemektedir. Uykusu gelmiştir, zaman zaman gözleri kapanır. Az sonra bir fren sesi duyulur. Servet, arabasıyla birine çarpıp ölümüne neden olmuştur. Ceset yol ortasında yatarken bir başka araç yaklaşır, kısa bir süre durup yola devam eder. Servet, diğer araç uzaklaşana kadar yol kenarındaki aracının arkasına saklanır.

Telefon. Eyüp, gece yarısı telefon sesiyle uyanır. Arayan Servet'tir. Eyüp'ün oğlu da sese uyanır, tuvalete girer.

Suç. Eyüp, deniz kıyısında Servet'le buluşur. Bir bankta oturup konuşurlar. Servet, milletvekili adaydır. Seçime az bir zaman kalmıştır. Eyüp'ten para karşılığında suçu üstlenmesini ister.

Babayı ziyaret. Hacer, oğlu İsmail'i uyandırır. İsmail banliyö treniyle hapisaneye, babasını ziyarete gider. Eyüp, İsmail'in üniversite sınavlarına iyi hazırlanmasını tembihler.

Gelecek planı. İsmail üniversite sınavını kazanamamıştır. Annesine, Servet'in Eyüp'e ödeyeceği parayı önceden isteyip, onunla bir araba alıp okul servisi yapmak istediğini söyler. Hacer, Eyüp'ün onaylamayacağını söyleyerek karşı çıkar. Hacer, birkaç yere telefon ederek İsmail için iş arar. Sonuç olumsuzdur.

Kavga. Hacer seçim sonuçlarını izlerken koltukta uyuyakalır. İsmail, elinde kanlı sargıyla eve gelir. Hacer'i uyandırmamaya çalışarak sessizce odasına girer. Hacer uyanır. Televizyonu kapatır. O sırada yerde kan damlalarını görür. İsmail'in odasının kapısını açar. İsmail'in yüzü yara bere içindedir, gömleği yırtılmış, eli yaralıdır.

Eyüp'ten gizli. Hacer, para istemek için Servet'in bürosuna gitmiştir. Seçim sonuçları açıklanmış, Servet kazanamamıştır. Biri, hatır sorma bahanesiyle Servet'i arar. Servet, telefonda, durumu hafife alır gibi konuşur. Kapattıktan sonra arayana küfreder, sekreterini, "her arayanı bağladığı, her geleni içeri aldığı" için azarlar. Hacer rahatsız olur. Servet, bu para isteme olayından Eyüp'ün haberi olmadığını anlayınca, Hacer'i incelemeye başlar. O sırada Hacer'in cep telefonu çalar; Hacer, çantasında telefonu bulmak için bir süre arar.

Otobüs durağı. Hacer çıkmış, otobüs durağına doğru gitmektedir. Servet pencereden onu izler. Hacer beklerken Servet arabasıyla yanaşır onu evine bırakmayı teklif eder. Hacer çekinir, otobüsü beklemek ister, kibarca reddeder ama Servet ısrarcıdır. O sırada arkadaki araba, yolu açması için Servet'e korna çalar. Servet arabadan çıkıp hesap sormak için arkadaki araca doğru yürüyecekken vazgeçer. Araçta üç yapılı erkek vardır. Servet, Hacer'i ikna eder. Servet, yol boyunca kendinden söz eder. Hacer, teşekkür edip evinin yakınında arabadan inerken, Servet, "Sizin için her şeyi yaparım" diyerek Hacer'i etkilemeye çalışır.

Aldanma. Hacer eve girer. Servet'in ilgisinden etkilenmiştir. İsmail, Hacer'in mutlu tavırlarını fark eder. Bir hafta sonra parayı alacaklardır. Gece televizyonda bir Türk filmi seyrederek.

Hacer'in gizli ilişkisi. İsmail ile Hacer bir düğüne davetlidir. Hazırlanırken Hacer'in telefonu çalar. Hacer, konuşması duyulmasın diye odasının kapısını kapatır. Düğünde, Hacer yine telefonda biriyeli konuşur. İsmail onu uzaktan izler, annesinin bir şeyler gizlediğini fark etmiştir.

Aldatma. İsmail, Eyüp'e ihtiyaçlarını götürmek için tren istasyonuna gider. Treni beklerken düşüncelidir. Kusar. Eve dönüp temizlenir, giysisini değiştirir. Annesinin odasındaki sesleri duyar. Anahtar deliğinden bakar. O sırada gözü mutfaktaki ekmeğe bacağına takılır. Bir an düşünür, eşyalarını alıp sessizce evden çıkar. Sokakta bir arabanın ardına gizlenip bekler. Bir süre sonra Servet evden çıkar. İsmail eve döner. Hacer'e niye evde olduğunu, kimin geldiğini sorar. Hacer yalan söyler, İsmail, annesine birkaç kez tokat atar. Hacer ağlar. İsmail hırsıyla çantayı alıp yeniden çıkar, istasyona gider, akşam geç saatlere dek orada kalır.

İçeride. Bir başka gün İsmail hapisaneye gider. Eyüp, onda bir tuhafılık olduğunu fark eder. Görüş süresi biter. İsmail tam ayrılacakken annesi ve Servet arasındaki durumu anlatacakmış gibi babasına seslenir ama son anda vaz geçer.

Ailenin bilinçaltı. İsmail eve döner, komodinin üzerinde para dolu zarfı görür. Yatağına uzanır. Dış kapı kendiliğinden açılır. Üzerinden sular akan bir çocuk girer içeri. İsmail gözünü sınımsız kapatır ama açtığı anda çocuk hala oradadır.

Araba. Eyüp'ün cezası biter. İsmail, satın aldığı arabayla babasını ceza evinden alır. Eyüp, yolda, arabaya ne kadar ödediklerini sorar. Ona danışmadıkları ve haber vermedikleri için sinirlenir, bağırıp çağırmaya başlar. Sonra, parayı Servet'ten kimin istediğini, kimin teslim aldığı sorar. İsmail yalan söylemeye çalışır ama beceremez. Mezarlığa uğrayıp, İsmail'in kardeşinin mezarına giderler. Eyüp otları temizler, taşı yıkar.

Gözetleme. Hacer, gün boyu Servet'i arar telefonla. Servet telefonu açmaz. Servet'in evine gider. Servet, karısı ve küçük çocuğuyla birlikte arabaya binmektedir. Hacer onları biraz uzaktan izler. Servet, Hacer'i fark eder, arabaya biner, uzaklaşırlar. Hacer kendini iyiden iyiye kaptırmıştır. Servet'in onu görmezden gelmesine üzülür.

Kuşku. Evde Hacer banyodayken çantasındaki telefonu çalmaktadır. Eyüp elini Hacer'in çantasına atar ama arama sonlandığı için vaz geçer. Bir süre sonra telefon yine çalar. Eyüp çantada telefonu bulur, arayanın numarası gizlenmiştir, açar. Servet, karşıdan bir ses beklemeden konuşmaya başlar, sinirli bir sesle evinin önüne niye geldiğini sorar. Eyüp sesi tanımaz, kimi aradığını sorar. Servet telefonu kapatır. Eyüp terastayken Hacer banyodan çıkar, yatağa uzanıp Eyüp'ü bekler. Eyüp, odaya girer. Hacer'i para konusunda sorgulamaya başlar. Üzerine çıkıp Hacer'i hareketsiz bırakarak fiziksel gücünü gösterir. Vaz geçip mutfağa geçer. O sırada telefon yine çalar. Eyüp tekrar yatak odasına girer, ayağa kalkmış olan Hacer'i yatağın üzerine fırlatır, okşamaya başlar. Hacer'in isteksizliğini fark eder. Nedenini anlamaya çalışırken birbirlerine bağırırlar. Hacer kahkahalarla gülmeye başlar. Eyüp onu tartaklayarak sormaya devam ederken, Hacer'in gülmesi ağlamaya dönüşür. Eyüp hırsıyla evden çıkar. Akşam kahveye gider, gece geç saatlere dek oturur. Kahve de çiraklık yapan Bayram dükkanda yatıp kalkmakta, karın tokluğuna çalışmaktadır. Herkes gittikten sonra Bayram, Eyüp'e çay ikram eder, konuşurlar.

Silinen borç. Eyüp, Servet'in bürosuna gider. Cezayı üstlenmesinin karşılığı olan parayı alır. Daha önce Hacer'e verdiği miktarı kesip kesmediğini sorar. Servet, o paranın önemi olmadığını söyler.

Yanılığ. Hacer, ıssız bir yerde, deniz kıyısında Servet'le buluşur. Servet, bağırıp çağırır, ilişkilerinin bittiğini söyler, Hacer'e hakaret eder. Hacer bırakma beni diyerek yalvarır, Servet'in bacaklarına sarılır.

İsmail'in seçimi. Gece, geç saatte İsmail eve gelir. Eyüp koltukta, Hacer yatağında uyumaktadır. Kısa bir süre sonra kapı vurulur. Polisler gelmiştir.

Karakol. Servet öldürülmüştür. Polis, önce Hacer'in sonra Eyüp'ün ifadesini alır. Eyüp'e Hacer'le Servet arasındaki ilişkiyi bilip bilmediklerini sorarlar.

İtiraf. Eve dönerler. Eyüp yatağa yatar. Arkasından bir çocuk kolu ona sarılır. Eyüp ağlar. Hacer terastadır. İsmail yanına gelip oturur, Servet'i öldürdüğünü söyler. Çocuk, Eyüp'ün yanından kalkıp odadan çıkar. Eyüp terasa gelir. Hacer kendini aşağı atmaya hazırlanırken Eyüp duvar girintisine saklanır. Bir süre ter içinde bekler. O sırada tren geçer. Tren sesi uzaklaşınca Hacer'in ağlama sesi duyulur. Eyüp saklandığı yerden çıkıp bakar. Hacer, karşısında oturan İsmail'in elini tutarak ağlamaktadır.

Küçük balık. Üçü, salonda oturmakta, İsmail ağlamaktadır. Eyüp, onu yatağına gönderir, evden çıkar. Hacer arkasından nereye gittiğini sorar. Eyüp sinirlenir, küfrederek, "At kendini şuradan" diye bağırır, hızla merdivenlerden iner. Biraz sonra geri döner. Hacer gerçekten terasın duvarına oturmuştur. Eyüp'ün geldiğini görür. Atlamaması için bir işaret bekler gibidir. Eyüp, önce ses çıkarmaz. Sonunda, "Saçmalama" diyerek evden çıkar. Ağır ağır sokakta yürümeye başlar. Sabah ezanı okunmaktadır. Camiye gidip oturur. Karakolun önüne gelip durur. Kahveye gider. Henüz açılmamıştır. Bayram içeride uyumaktadır. Kapıya vurup onu uyandırır. Para karşılığında suçu üstlenmesini teklif eder. Daha önce Servet'in kendisine yaptığı gibi, Bayram'ı ikna etmek için paradan, ceza evinde rahat edeceğinden, kış aylarında kahvede uyumanın zorluğundan söz eder. Eve döner. Hacer'le İsmail uyumaktadır.

TEMALAR

Suç. Üç Maymun, öldürme, yalan ve aldatmayla ortaya çıkan suçlar üzerine kuruludur. Yine de hikayedeki en büyük suçun, suç ticareti olduğu söylenebilir. Önce, Servet birinin ölümüne neden olur ve cezayı, para ödeyerek, kendi yerine Eyüp'e çektirir. Filmin sonunda ise İsmail, Servet'i öldürür. Eyüp, kahveci çırağı Bayram'a para ödeyerek suçu üstlenmesini, böylece İsmail'in yerine cezayı çekmesini sağlar. Bu, tamamen, değerlerin yok edildiği bir ticarettir. Servet de Eyüp de bir başkasının özgürlüğünü satın alır. Bütün karakterler gerçeği bilir ama üç maymunu oynarlar: "Görmedim, duymadım, bilmiyorum".

Hacer'in, Eyüp cezaevindeyken Servet'le yaşadığı ilişki de filmdeki bir başka suçu, aldatmayı ortaya çıkarır. Suç ticareti suçu gibi, aldatma da beraberinde bir suçlar zinciri yaratır: yalan, cinayet, iki yüzlülük, çıkar sağlama. Hikayede bu zinciri başlatan, bir iş adamı ve siyasetçi olan Servet'tir. Bu, onun için herhangi bir malın değer tokuşundan farklı değildir.

Kötülük. Nuri Bilge Ceylan, röportajlarında, *Üç Maymun*'da kötülüğü incelemeye çalıştığını söyler. Kötülük, elbette işlenen suçların doğasında vardır. Ama belki de filmdeki başlıca kötülük üç maymunu oynamaktır. Suç, üçüncü şahıslar tarafından bilinene dek görülmeyen, duyulmayan, bilinmeyen bir kötülük olarak suçu işleyenin yanına kar kalmaktadır. *Üç Maymun*'un çarpıcı yanı, suçun, ortaya çıktıktan sonra başka suçlara neden olması ve böylece kötülüğün sürüp gitmesidir. Ana akım filmlerden farklı olarak, *Üç Maymun*'da kötülük, kötülerin cezalandırılması ile son bulmaz.

KARAKTER ÇÖZÜMLEMESİ

Eyüp Kırklı yaşlarda. Servet'in şoförü. Orta alt sınıftan, dar gelirli bir aileye sahip. Hacer'le evli. İsmail adında bir oğlu var. Bir oğlunu ise daha önce kaybeder. Çocuğun, ne zaman, neden öldüğünü bilmeyiz ama filmdeki görüntüsü suda boğularak öldüğü izlenimini yaratır. Ahlaki çöküş yaşayan bir karakter.

Zayıf Servet'in suçu üstlenmesi teklifini kabul eder. Bunda, elbette, dar gelirli oluşu, paraya ihtiyacı olması başlıca etkidir. Ama yine de dürüstlükten taviz vererek yalan söyler; gerçek suçluyu gizler. Daha sonra, Hacer'in Servet'le olan ilişkisinden kuşkulandır. İlişki ortaya çıktığında ise geleneksel bir erkekten beklenenin aksine, sessiz ve eylemsiz kalır. Bunun yerine, Hacer'in intihar etmesini arzular. Filmin sonunda ise, İsmail'i kurtarmak için Bayram'ın, kimsesiz ve gariban kahveci çirağının özgürlüğünü satın alır. Eyüp'ün bu değişimi, iktidar ilişkilerinin, paranın gücünün çağımız insanında yarattığı karakter aşınmasını da gösterir.

Hacer Kırklı yaşlarda. Eyüp'ün eşi. İşçi. Zayıf bir karakter.

Betimleyici anlar

Zayıf Eyüp cezaevindeyken Servet'in maddi gücünden, onu ikna etmek için söylediklerinden etkilenir. Gerçeği tartabilecek ve Servet'in asıl niyetini anlayacak kapasitede değildir. Diğer yandan, Servet'e bağlanması, reddedilince yaşadığı çöküş, ihanetinin ortaya çıkması ve oğlunun katil olmasına neden oluşunun sorumluluğunu almak yerine intihar edecekmiş gibi davranması ya da en azından Eyüp'ün merhametini kazanabilmek için böyle bir izlenim yaratması da onun zayıf bir karakter olduğunu gösterir.

İsmail Lise öğrencisi. Eyüp ve Hacer'in oğlu. Dengesiz.

Dengesiz İsmail genel olarak sessiz ve uyumlu biri gibi görünmektedir. Ancak, mahallenin haylaz gençleriyle takılıp kavgaya karışması, Servet'le evde yakalayınca annesini tokatlaması, sonra da Servet'i öldürmesi hem Eyüp gibi değerlerinin çürümesini hem de dengesizliğini gösterir. Elbette, genç yaşta oluşu da akılcı seçimler yapamamasında etkilidir.

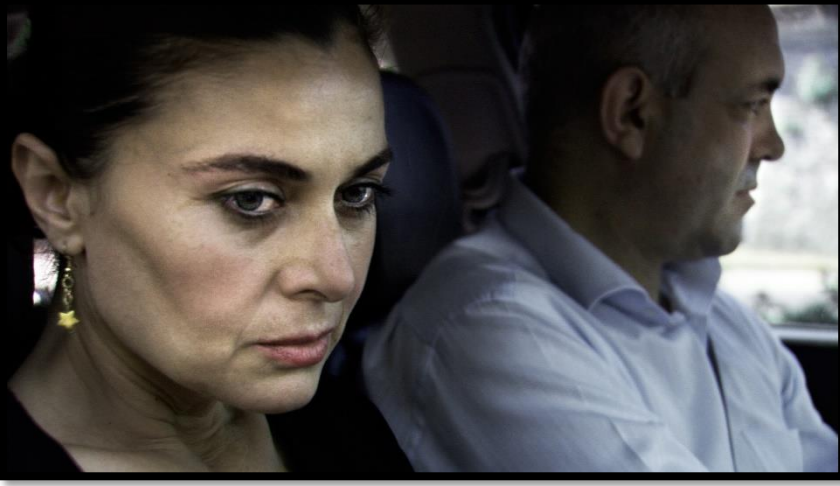
Servet Kırklı yaşlarda. İş adamı, siyasetçi. Servet, tam da düzen adamı denebilecek, neo-liberal ekonominin sonuçlarından biri olan ahlaki çürümeyi kişiliğinde barındıran bir karakterdir. Hiçbir ahlaki değeri yoktur. Kendi çıkarını önceleyen iki yüzlü bir karakterdir.

Çıkarıcı. Servet, uyuklayarak araba kullanırken önüne çıkan birine çarpar. Onu yolun üstünde ölüme terk ederek oradan kaçır. Sonra, Eyüp'ten suçu üstlenmesini ister. Eyüp'ü ikna edebilmek için maddi gücünü ve Eyüp'ün maddi açıdan güçsüz oluşunu, sınıfsal kırılmasını kullanır.

İki yüzlü. Hacer'le cinselliğe dayanan bir ilişki yaşar. Hacer'in tutkusunu, bu ilişkiye ve Servet'e yüklediği anlamı görünce onu tehditle, hakaretle uzaklaştırır. Burada hem Hacer'in zayıflığından yararlanmış hem de kendi yerine cezaevinde yatan bir adamın geleneksel toplum değerlerine göre onurunu hiçe saymıştır. Hacer'in para istemeye gittiği sahnede telefonla arayan bir siyasetçiye telefonu kapattıktan sonra küfretmesi, sekreterini aşağılaması, otobüs durağında korna çalan şoföre haddini bildirmek için arabadan çıkıp diğer arabadaki tehditkar bakışlı üç erkeği görünce takındığı özür tavrı Servet karakterini bize anlatan anlardan birkaçı.

İsmail, babasını cezaevinde ziyaret eder. Söyleyemediği şeyler vardır.

Hacer ve Servet.

Hacer: "Seni bırakmam"

Hacer'in çöküşü

Eyüp, ne yaptığının farkındadır.

Bir karakter olarak mekan.